

MÅRSLET... HER HVOR VI BOR

**27 lokalhistoriske artikler
fra Mårslet kirke og præstegård**

Mårslet Sogns Lokalhistoriske Forening

Skrevet og redigeret af Hans Møller

27 lokalhistoriske artikler fra Mårslet kirke og præstegård

Udgivet 1999

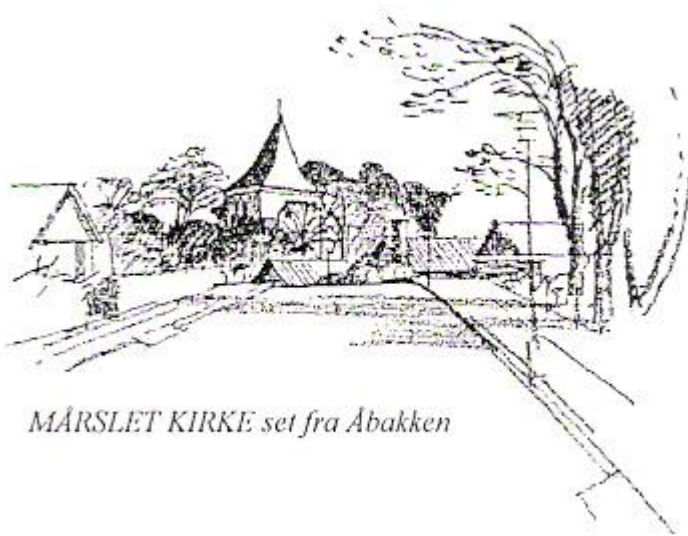
Hefte indeholder i bearbejdet form en samling artikler, der siden 1982 har været bragt i Mårslet-Bladet. Ønskes en komplet historisk gennemgang af kirken, henvises til Nationalmuseets "Danmarks Kirker", der kan købes i enhver boghandel.

Dette hefte er udgivet i 1999

"Jeg kender kun et eneste hus, hvor folk kan gå ind, uden at nogen spørger dem, hvem de er. Det er gudshusene. Her er dørene altid åbne for mennesker, og derinde er stole sat frem for mennesker til at sidde på. Og inderst inde er der én, som venter på, at vi skal komme. Hans navn er Jesus og Kristus, begge dele, og han er både Gud og menneske!"

Karen Blixen

i "Sidste fortællinger"

MÅRSLET KIRKE set fra Abakken

Sagnet om kirken

Der knytter sig en ældgammel legende til kirkebyggeriet i Mårslet. Oprindeligt skulle kirken have ligget i Langballe, og dér blev kirkebyggeriet da også påbegyndt. Men alt, hvad der blev bygget op om dagen, blev igen brudt ned om natten. Sagnet fortæller, at

det var troldfolk, der ikke ville vide af kirkebyggeriet eller i alt fald ønskede kirken bygget et andet sted end lige dér, hvor sognefolket havde tænkt sig det.

For at finde det rette sted til opførelsen af kirken, lod bønderne i Langballe to stude spænde for en stor sten. Studene skulle trække af sted med stenen, og dér, hvor de ville standse og lægge sig ned, skulle kirken så bygges.

Derfor er Langballevej så krum og snoet den dag i dag, beretter sagnet, for det var netop den vej, okserne trak dybe spor, da de slæbte og masede med den tunge sten – indtil de standsede på det yderste af den bakkekam i Neder Mårslet, hvor sognets kirke kom til at ligge ved Giber åens bred.

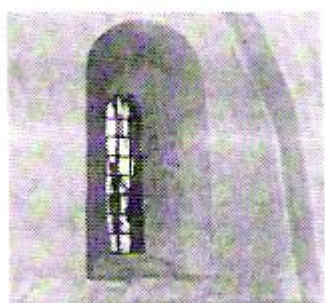
Den snoede Langballevej

Kirkebyggeriet

Når der skal bygges i dag, graves der først ud til frostfri dybde, hvorefter der støbes en sokkel. Sådan var det ikke, da Mårslet kirke blev bygget i slutningen af 1100-tallet. En række store sten anbragtes direkte på jorden, og derpå blev granitsoklen af fint tildannede kampesten stillet. Dermed var kirkens omrids givet, og arbejdet med opmuring af væggene kunne begynde.

Murene blev opført af kløvede granitsten – med fint tilhugne granitkvadre ved hjørner og ved åbninger i den udvendige mur – og af marksten på muren ind mod kirkerummet. Mellem disse to mure fyldtes stenbrokker og mørtel. Den udvendige mur blev kalket, mens muren inde i kirkerummet blev pudset og i den våde puds forsynet med vandrette og lodrette streger, som skulle give udseende af, at væggene var opført af firkantede kvadre.

Lofterne var flade trælofter. Hvad tagdækningen oprindeligt har bestået af, vides ikke. Omkring år 1800 havde kirken et blytag, men det blev i 1828 solgt af kirkeejeren, baronen på Vilhelmsborg, der manglede penge, og i stedet erstattet med kirkens nuværende brændte bæverhalesten, der dog er blevet fornyet i 1975. Mårslet kirke er i dag den eneste kirke i landet, hvor hele tagdækningen består af disse smukke tagplader.

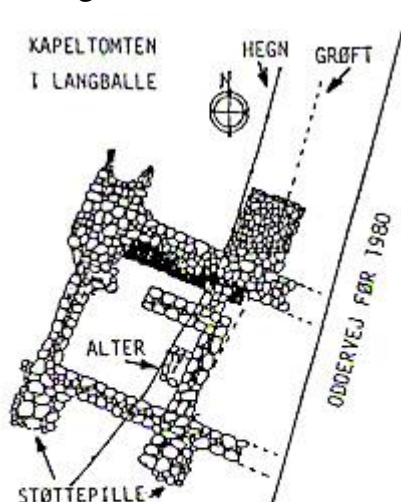
Det samlede kirkebyggeri bestod af et stort rektangulært rum, SKIBET, forbundet med et mindre kvadratisk rum, KORET. Begge kirkerum havde små højtstående vinduesåbninger. I kirkeskibet var der 2 døre, en mandsindgang mod syd og en kvindeindgang mod nord. Sådant så alle 2000 danske landsbykirker, der blev rejst i sten i 1100- og 1200 – tallet, ud. Kun kirkernes størrelse kunne variere, for selve kirkebygningens idégrundlag kunne ikke ændres efter tilfældige bygmestres forgodtbefindende – det lå helt fast, formuleret af den katolske kirke, om hvis forkyndelse kirkebygningen dannede den ydre ramme.

Først ca. 300 år senere fik Mårslet kirke det udseende, som vi kender i dag, da TÅRNET, VÅBENHUSET og de indvendige hvælvinger kom til. Omkring år 1500, da kirken fik tilbygget tårnet mod vest og våbenhuset foran mandsindgangen, blev der brugt mursten til byggeriet. Også de samtidige hvælvinger blev udført med brændte mursten. De små oprindelige vinduer, der sad i vejen for hvælvingerne, blev muret til og erstattet af større vinduer. Også kvindedøren mod nord blev tilmuret.

I 1100-tallet havde kristendommen fundet så sikkert et fodfæste i landet, at den katolske kirke sammen med landsbyens mest indflydelsesrige mænd kunne bygge en kirke i sten i stedet for det forgængelige træ. Et fantastisk arbejde, når man tænker på hvilke hjælpemidler, man dengang rådede over. Alene arbejdet med at samle og slæbe de mange store sten til byggepladsen, hvor stenmesteren og hans folk kløvede og huggede dem til. Selve byggeriet har været ledet af eksperter, der har forestået planlægning og stenhuggeri, mens arbejdet med at fælde træer, slæbe sten og få bygningen rejst ikke har kunnet foregå uden den lokale befolknings medvirken.

Men hvor fik man pengene fra til bygning af Mårslet kirke? Omtrent samtidig med at Danmark i 1104 blev inddelt i ”stifter”, blev det almindeligt at opkræve ”tiende” – en skat i naturalier, der omfattede en tiendedel af bondens samlede indtægt. En tredjedel af den årlige tiende tilfaldt kirken og brugtes til kirkebyggeriet – og senere til anskaffelse af inventar og til kirkens vedligeholdelse.

Kapellet i langballe

*Kapellets fundament
Tegning fra 1941*

Langballe fik ikke sin kirke i 1100-tallet – men nogle få hundrede år senere blev der, hvor den gamle Hads herreds landevej (Oddervej) og Kapelbækken krydser hinanden, opført et Kapel i mursten. Kapellet var lille – målte kun 5,7 meter i bredden og ca. 7 meter i længden. Senere blev det dog udvidet og fik en bredde af 8 meter og en længde af ca. 13 meter.

At kapellet længe kun kan angives tilnærmelsesvis skyldes, at da det i 1941 blev udgravet, lå kapellets østende under den daværende Oddervejs asfalt. Såvel vejens som selve Kapelbækkens forløb er flyttet flere gange i forbindelse med vejreguleringer. Ved udgravningen i 1941 lå kapellet vest for Oddervej, men da den nuværende vej blev anlagt i 1980 kom resterne til at ligge på østsiden af vejen, og her ligger fundamentresterne i dag lige under jordoverfladen, en snes meter syd for viadukten, nedenfor busholdepladsens læskur på Oddervej.

Begge kapeller havde været opført af røde munkesten ovenpå et kampestensfundament, og det største og yngste havde haft teglsten på taget – hvad det ældste måske også har haft. Kapellet havde været forsynet med pudsede hvælvinger, og i brudstykker af det 2 – 4 cm tykke pudslag sås kalkmalerier i røde og sorte farver. Materialerne, der havde været brugt i kapelbyggeriet, stammede fra sengotisk tid – det vil sige efter år 1400, men der kan godt have været en helligdom på stedet længe før.

Kapellet var beliggende nøjagtigt midt mellem herregårdene Moesgård og Vilhelmsborg ved Hadsherredsvejens tidligere vadested – og dette vadested blev for øvrigt også fundet ved udgravningen i 1941. Kapellet har sikkert været et vejkapel, hvor vejfarende har kunnet søge ind og bede til Sct. Gertrud, de vejfarendes skytsengel. Sådanne Sct. Gertrudskapeller var almindelige fra 1300-tallet og frem til reformationen i 1536, hvorefter de blev revet ned.

Der vides intet om, hvornår kapellet er blevet bygget eller udvidet, hvem der byggede det, eller hvornår det blev fjernet. Kun udgravningen af det og sene skriftlige efterretninger fortæller, at det har været her.

I Markbogen for Mårslet sogn 1682-83 benævnes en af markerne i Langballe ”Bloch Agrerne neden for Capellet”, og i Århus bispearkiv findes en indberetning fra Mårslet-præsten Mathias Christian Brandt (1790 – 1836), hvori han skriver: ”Lidet fra Langballe Byes østre ende findes Rudera (rester) af et Capel, ligesom en dér forbiløbende bæk bærer navnet Capelbækken. Og skal efter et gammelt sagn den nærmest liggende bondegård (Dalsgård) have været en præstebolig”. Også lærer Nissen Ramten, der i 1890'erne for Nationalmuseet undersøgte og beskrev jyske helligkilder, har en bemærkning om kapellet. Han skriver, at der ”indtil 1847 havde stået ikke få rester af kapellet, men de blev nedrevne fra østenden af, da vejen kom til at gå henover kapellet.” På pladsen kunne i 1890 endnu ses ruingrus, stumper af munkesten og stykker af tagsten. I dag ses intet. Men stedet, hvor kapellet engang har ligget, kan stadig udpeges.

Kirkens ejere

Mårslet kirke var viet til disciplene Simon og Judas, men blev senere – sikkert efter indbygningen af lofthvælvne – indviet til Sct. Nikolai, de søfarendes helgen. Vi ved ikke, hvem de stormænd var, der sammen med den katolske kirke byggede Mårslet kirke, for der findes ingen lokalhistorie i sognet, der går så langt tilbage i tiden. Men fra begyndelsen af 1500-tallet kan kirkens ejerforhold følges. Kirken var da ejet af den katolske kirke i Århus, mens kongen havde retten til præsteudnævnelse. I 1514 fik S. Karens hospital, der lå i Grønnegade i Århus, indtægterne fra kirken og samtidig retten til præsteudnævnelse. Den Århus-provst, der hidtil havde haft præstekaldet i Mårslet, fik tilkendt en pension af kirken. Efter reformationen i 1536 var Kronen ejer af kirken, og det varede til 1653, da adelsmanden Mogens Frijs til Skumstrup (det senere Vilhelmsborg) købte Mårslet kirke med tiendeindtægter og rettigheder af kongen. Da han i 1662 solgte Skumstrup til den hollandske købmand Gabriel Marselis, fulgte Mårslet kirke med i købet.

Mogens Frijs 1623-75

Marselis' søn Vilhelm arvede kirken og indlemmede den i det nyoprettede baroni Vilhelmsborg i 1673. Kirken forblev under Vilhelmsborg og de skiftende baroner Gyldenkrone, indtil den i 1921 overgik til selveje, og siden har kirken været styret af et valgt menighedsråd.

Hullerne i hvælvet

I kirkeskibets murede loftshvælv ses to runde huller – vel en halv meter i diameter – der fra kirkerummet fører op til loftet over hvælvene. I dag er begge huller lukket med en træplade, men de må have haft en funktion, da hvælvingerne omkring år 1500 blev bygget til erstatning for det hidtidige flade træloft.

'Skuespilhullet' set fra kirkeskibets loftsrum

I middelalderen, da kun et fåtal kunne læse – og slet ikke latin, som blev brugt i messen – måtte menigheden i kirken have en form for undervisning for at kunne forstå kristendommens inderste væsen, og til dette formål blev der blandt andet opført kirkespil midt på gulvet i kirkeskibet, der dengang var uden siddepladser.

Fra udlandet kendes kirkespil, og man ved, at opførelser i forbindelse med jul, påske og Kristi Himmelfartsdag ikke var ualmindelige. Af teksten fra et bevaret tysk himmelfartsspil fra 1300-årene fremgår det, at opførelsen foregik midt i kirken ”under hullet i det høje hvælv”. På gulvet blev der opbygget et ”oliebjerg”, hvor en figur af Kristus var anbragt. Omkring ”bjerg” agerede spillerne de 12 apostle og jomfru Maria, mens andre var engle. Når dramaet nåede sit højdepunkt – selve himmelfarten – hejstes Kristusfiguren synligt for selve menigheden op i kirkerummet for at forsvinde gennem hullet i hvælvingen.

Den ene åbning i loftet i vor kirke – den nærmest koret, nøjagtig midt i kirken – har sandsynligvis været benyttet i forbindelse med sådanne dramatiske kirkespil til ophejsning af en Kristusfigur og måske op- eller nedhejsning af engle og duer i forbindelse med opstandelses- eller andre kirkespil. Også i enkelte andre kirker, blandt andet i Århus domkirke, er disse ”skuespilhuller” bevaret.

Men så den anden åbning? Den der ses i loftet lige indenfor kirkedøren, dér hvor døbefonten i den gamle kirke var anbragt på et podium mellem de to daværende indgangsdøre. Kan det også tænkes at have haft en forbindelse med opførelse af drama i kirken? Ja, vi ved fra meget gamle dåbsritualer, at såvel indvielsen af dåbsvandet påskelørdag som selve dåbshandlingen var præget af ”skuespil”. Kan man tænke sig, at ”Helligånden” i form af en due er blevet nedsænket fra hullet over døbefonten? Slet ikke utænkeligt.

Med Luthers lære og reformationen i 1536 ændredes alt dette. Der kom bænke i kirkeskibet og døbefonten blev flyttet til sin nuværende plads i koret. Kirkespillenes tid var forbi, og forbi var også de to loftåbningers funktion – men hullerne i loftet har overlevet.

Englefødder

Det ses, hver gang kirken er blevet kalket indvendig. Kort tid efter en kalkning fremkommer der på loftshvælvingen over det lille romanske vindue – på kirkeskibets nordside lige overfor indgangsdøren – nogle pletter, hvis tilsynskomst ingen har kunnet forklare. ”Englefødder” er pletterne tit blevet kaldt.

For nogle år siden blev afskrab af kalken analyseret og det viste sig da, at pletterne indeholdt en del bly, som kun kan stamme fra dengang, de kirketaget var blytækket.

Enten ved blytækning eller da kirkeejeren, baronen på Vilhelmsborg, i 1828 lod blytaget tage ned for at sælge det, må der være faldet noget bly ned over hvælvingerne, og dette bly er så gennem årene sivet ned i murværket. Selv nok så mange overkalkninger har ikke fået bugt med pletterne, så ”englefødderne” vil sikkert fortsat være at finde på kirkens loftshvælving.

Også på hvælvet i kirkeskibets nordøstre hjørne ses der pletter, som heller ikke lader sig overkalke, men disse pletters tilstedeværelse har en anden forklaring. Her i hjørnet stod kirkens gamle kakkelovn, og et kakkelovnsrør gik gennem hvælving og loft op over kirkens tag. Pletterne her skyldes løbesod, der gennem årene har sat sig i hvælvet murværk.

Vejrhanen

Vi ser den hver dag – vejrhanen øverst på kirketårnets spir – eller gør vi? Vi går eller kører ofte forbi, men vel egentlig uden at bemærke den. I mere end 200 år har den dog haft sin plads her og siddet og drejet efter vinden.

Vejrhanen blev placeret på spiret af baron Christian Frederik Gyldenkrone, efter at han i 1779 havde ladet kirketårnet renovere blandt andet med en skalmuring.

Vejrhanens initialer CFBG står for Christian Frederik Baron Gyldenkrone. Årstallet 1779 lod han også opsætte i jernstal på tårnets vestside.

Christian Frederik Gyldenkrone var som baron til Vilhelmsborg kirketiendejer af Mårslet kirke. Herremanden indkasserede kirkens indtægter (tiendeafgiften), men skulle så også afholde udgifterne – i dette tilfælde til tårnets reparation.

Få år tidligere – 1776 – 78 – havde Christian Frederik Gyldenkrone nedbrudt den gamle hovedbygning på Vilhelmsborg og ført materialerne til Moesgård, hvor han brugte dem ved opførelsen af Moesgårds nuværende hovedbygning med de krumme sidefløje. Allerede som 18-årig var han blevet udnævnt som kammerjunker ved Fr. V's hof. Senere fulgte udnævnelsen til kammerherre og netop i 1779 var han blevet udnævnt til Geheimeråd. Han havde været gesandt i Stockholm, blev stiftamtmand i Århus og endte sine dage som gesandt i Wien, hvor han døde i 1788.

Det fortælles, at mens baronen lå syg i Wien, blev der bedt for ham i både Beder, Malling, Mårslet, Tranbjerg, Tulstrup og Astrup kirker. I de andre kirker satte han sig ikke et synligt minde – Mårslet fik dog vejrhanen.

Døbefonten

Da kirkebyggeriet i slutningen af 1100-tallet stod færdigt, bestod kirken som nævnt af de to rum "Skibet" og "Koret". Gulvet i koret var hævet et trin over gulvet i skibet, og adgangen fra skib til kor var som i dag gennem korbuen, men korbueåbningen var dengang en del smallere end i dag – nøjagtig 1,30 meter smallere ved vi, for buens gamle fundament skjuler sig under gulvfliserne.

Foran korbuen stod der et alter – et Lægmandsalter for menigheden. Det har derfor været vanskeligt fra skibet at se ind i koret og sværere at komme derind. Men menigheden skulle heller ikke ind i koret – det var forbeholdt kirkens præster. Ud over lægmandsalteret var der i skibet placeret endnu to altre i hjørnerne. Sidealteret til venstre, mod nord, var et Jomfru Maria alter, og det i hjørnet mod syd var indviet til kirkens skytshelgen – apostlene Simon og Judas, og senere Sct Nikolai. Disse sidealtre var der endnu, da kirken blev overhvalvet, for de piller, der i hjørnerne skulle bære hvælvingen, blev muret op ovenpå alteret – det ses endnu tydeligt i de to hjørner af kirkeskibet, hvor der står en rest tilbage af de gamle sidealtre.

Forestiller man sig en linie trukket ned gennem kirken – gennem korets østvindue, alteret, korbuen og lægmandsalteret til døbefonten, der jo stod i kirkeskibet mellem

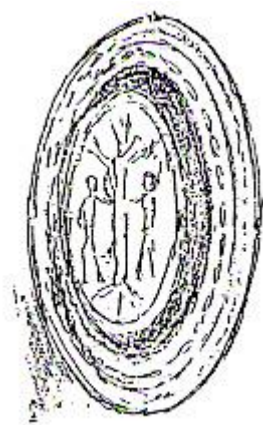
skibets to døre, delte denne linie kirken i to ganske ens symmetriske halvdele – med ens antal vinduer og døre i begge sider. Ja, symmetrien var så gennemført, at selv døbefonten med sin udsmykning ved denne tænkte linie blev delt i to symmetriske – eller så godt som symmetriske – dele.

Stenmesteren, der for mere end 800 år siden har tilhugget kirkens granitdøbefont, har på kummen hugget fire løver i lavt relief. Hale ved hale mødes løvernes bagdele to og to, men hvor de fire løvers hoveder skulle være, danner løverne to og to et fælles fremspringende mandshoved. Døbefonten var placeret sådan, at de to mandshoveder pegede mod henholdsvis syd- og norddør. Det er løvernes haleduske, der udgør det eneste asymmetriske på døbefonten. De to løvehaler, der vendte mod alteret, har 3 og 4 duske på halerne – i alt 7, og løvehalerne, der vendte mod vest, er forsynet med 3 og 5 duske – i alt 8.

Her, som i øvrigt i mange samtidige stenarbejder i mange andre kirker, ligger der en skjult talsymbolik. Tallet 3 er et helligt tal, som i den kristne kultur symboliserer Treenigheden – Fader, Søn og Helligånd. Tallet 4 er til gengæld et jordisk tal – et udtryk for menneskets verden. Der er fire verdenshjørner, de fire vinde, årstider, livsaldre, temperament og elementer, og koret, der symboliserer Kristi menneskelige natur, har fire arme. Tallet 7 er et af de vigtigste tal i mange religioner. Det er summen af tallene 3 og 4 og repræsenterer derved foreningen af det guddommelige og menneskelige, det åndelige og det fysiske – eksempelvis Kristus som gud og som menneske. Siden af døbefonten med de syv duske var den fornemste og vendte derfor mod alteret.

Tallet 5 er knyttet til passionen, lidelsen, og sammen med 3-tallet var tallet 8 dåbens tal, hvorfor løvebagdelene med de 8 duske vendte mod vest. Tallet 8 har siden oldkirkens dage været knyttet til dåben, og i mange af de gamle europæiske kirker findes der et 8-kantet dåbskapel i kirkeskibets vestdel.

Hvad løverne skal symbolisere, ved vi ikke. Den symbolske betydning er gået tabt. Løven er det stærkeste dyr, så man kan tro, at det skal symbolisere noget med magt. Men det er spørgsmålet, om det er magt i det godes eller det ondes tjeneste. Bibelen giver intet entydigt svar – et sted kalder Johannes Kristus for ”løven af Juda stamme” (Joh. Åbenb. 5,5), mens Peter i sit I. brev (5,8) siger om djævelen, at han går omkring som en brølende løve og søger, hvem han kan opsluge.

Ved reformationen, da der kom bænke i kirken, blev døbefonten flyttet til koret. Senere blev der lagt et dåbsfad af messing over døbefontens kumme. Motivet i bunden af dåbsfadet er syndefaldet med Adam og Eva ved kundskabens træ.

En gammel altertavle

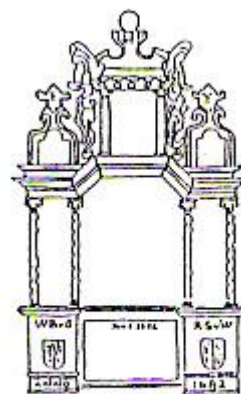
I årene 1663 – 89 leverede den århusianske billedskærer Rasmus Christensen et stort antal altertavler, prædikestole, epitafier og andet kirkeinventar til en række kirker i Østjylland.

Rasmus Christensen var født i Århus og var sandsynligvis i lære hos den kendte Horsens-billedsnider Peder Jensen Kolding, inden han i 1670 tog borgerskab i Århus. Ved sin borgerlige ed oplyste Rasmus Christensen, at han agtede at ernære sig af sten- og andet billedhuggerarbejde, og det vides, at han tog ophold i Klostergade, hvor han nogle år senere erhvervede sig et lille hus på hjørnet af Klostergade og Guldsmedegade.

Det billedskærerarbejde, som Rasmus Christensen fremstillede, var groft skåret og forenklet med store detaljer, men helhedsindtrykket er alligevel virkningsfuldt. Denne grovhed i udformningen kombineret med en vis enkelthed giver hans arbejder en egenart og i positiv betydning en naiv udstråling – hvilket også kan betragtes på den altertavle, han skar til Mårslet kirke. Mårslet-altertavlen blev opsat på alteret i 1682, og stod der i 200 år frem til 1888.

Altertavlen kan i dag ses i ”Den gamle by” s kirkelige samling i Ålborggården i Århus.

I 1673 blev baroniet på Vilhelmsborg oprettet, og den første baron Vilhelm Gyldenkrone, der efter sin far Gabriel Marselis havde arvet herregården og Mårslet kirke, ønskede efter tidens skik at udsmykke sin kirke og sætte sig et minde i sin nye sognekirke. Derfor kontaktede han Rasmus Christensen og bestilte hos ham en altertavle til opsætning i kirken. Hvor meget baronen har kunnet bestemme om altertavlens udseende, vides ikke, men da de fire tavler, der kendes fra Rasmus Christensens hånd, stort set følger samme skema i opbygningen, må det formodes, at billedskæreren har haft frie hænder.

Altertavlens
opbygning

Tavlens hovedfelt – det store midterfelt – viser nadverens indstiftelse – påskemåltidet, som Jesus indtog sammen med sine disciple skærtorsdag

aften. Man ser Kristus med de tolv apostle til bords i et højloftet rum med dragne tæpper på væggen bagved – alt udskåret i træ. En stor frithængende lysekroner hænger ned fra gesimsen over billedet og udfylder billedets øverste tomrum. Apostlen Johannes – den discipel Jesus elskede – ligger hen foran Kristusfiguren, der er anbragt midt for bordet. Foran bordet ses to af apostelfigurerne siddende på højryggede stole – den venstre kendes som Judas Iskariot med pengepungen. De øvrige apostle ses stående omkring bordet.

På hver side af nadverbilledet mellem de snoede søjler er der anbragt en stående evangelistfigur. Figuren til venstre læser op af en bog, mens evangelisten til højre står med en lukket bog. På gesimsen lige ovenover de to evangelistfigurer er der to andre evangelister – siddende med opslåede bøger. Som baggrund for de to siddende figurer er der opstillet portallignende gavle, som oventil ender i groteske masker.

Billedet i tavlens overbygning – oven over nadverbilledet – viser mellem de to glatte søjler en udskåret korsfæstelsesgruppe med den korsfæstede Kristus og med Jomfru Maria og apostlen Johannes stående på hver sin side af korset. Aller øverst tager tavlen form som en skål, hvori der er anbragt en stor kugle.

Altertavlens nederste del – postamentet eller fodstykket – synes alt for højt i forhold til tavlens øvrige partier, men det skyldes måske, at ”vingerne” der har været på hver side af altertavlen, er gået tabt. På fodstykkets fremskudte partier til højre og venstre er der pålmede udskårne våbenskjolde og malede initialer samt årstallet 1682. Midterfeltet på fodstykket er sort, og med skriveskrift i guld læses: *”Joh.6.35.56. Jeg er livsens brød: Hvo som kommer til mig skal ikke hungrer og hvo som troer på mig skal ikke tørste. Thi hvo som æder mit Kjød og drikker mit Blod, han bliver i mig og jeg i ham”*. Initialerne R.S.v.V. på højre fremskudte fodstykke står for Regitze Sophie von Vind – Vilhelms hustru – og det er hendes våbenskjold, der ses nedenunder. Initialerne over våbenskjoldet til venstre –W.B.v.G. – betyder Vilhelm baron von Gyldenkrone.

Tavlens opbygning med den ”knækkede” gesims over nadverbilledet minder om den fornemt skårne altertavle i Auning kirke, og der er nok ingen tvivl om, at Rasmus Christensen har hentet idéer herfra og brugt Auning-tavlen som forbillede for altertavlen til Mårslet kirke.

Hvad altertavlen har kostet, vides desværre ikke, men den har nok indbragt sin mester en god sum penge. Af skattelister fremgår det, at Rasmus Christensen i 1678 betalte skat for sig selv og hustru samt en dreng og en ko. I 1682 betalte han skat for sig selv, hustruen, en svend, en pige og en ko, mens han året efter ikke har haft så stor indtjening og derfor kun betalte skat for sig selv, hustruen og en dreng.

52,29 meter over havet

Denne tegning af Mårslet kirke er fra 1875. Den må for godt 120 år siden være blevet til efter hukommelsen, for våbenhusets placering er helt forkert.

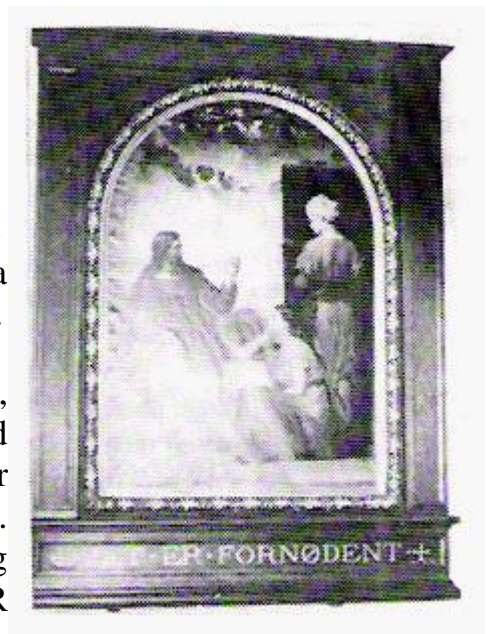
Tegningen stammer fra en nivelleringsmåling, hvor det sydøstligste hjørne af våbenhuset ved jorden er målt til at være 166,6 fod over havet - hvilket senere er omsat til 52,29 meter.

Altertavlen fra 1888

Teksten til 15. søndag efter Trinitatis er hentet fra Lukas evangeliets kapitel 10 vers 38 – 42, der fortæller om Jesu besøg hos Martha og Maria i den lille by Bethania, der ligger på den anden side Oliebjerget, ikke så langt fra Jerusalem – en af de fortællinger, der vel fra bibelhistorietimerne i skolen har fæstnet sig hos mange.

Når det er den tekst, der prædikes over i Mårslet kirke, er det svært ikke at sætte det hørte i forbindelse med billedet på kirkens tidligere altertavle, der i dag hænger på kirkeskibets nordvæg, lige overfor prædikestolen. Billedet forestiller dette besøg af Jesus hos søstre, og på billedets ramme står Jesu ord: +EET ER FORNØDENT +.

Altertavlen er skænket til kirken af daværende kirkeejer, baron Carl Gyldenkrone, Vilhelmsborg, i anledning af hans og hustruen Edele Barners sølvbryllup den 6. november 1888. Tavlen blev anbragt på alteret i stedet for altertavlen fra 1682, men i 1970 måtte også den vige pladsen på alteret og blev da ophængt på kirkevæggen.

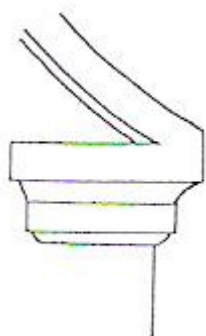
Alterbilledet er malet af Anton Dorp, der levede 1831 – 1914. Han fik i 1845 plads i Kustakademiets tegneskole og på Eckersbergs malerstue. Senere malede han et par år

hos Marstrand og vandt Akademiets sølvmedalje. Han malede portrætter, genrebilleder og et ikke ringe antal altertavler.

Altertavlens billede var et yndet motiv, og i 1894 solgtes det som litografi af Bethesda Boghandel gennem postordrekuponer i Missionstidende. Derved kom en kopi af Mårslet-altertavlen til at hænge i mange hjem – særlig i mange vestjyske hjem.

Baroniets farver

For en halv snes år siden var kirkens ydermure angrebet af alger, og det var nødvendigt med en fuldstændig afrensning og rengøring af murene, inden der igen kunne påføres et nyt kalklag.

Afrensningen blev udført af en murermester fra beder, og som arbejdet skred frem, sås ganske tydeligt i murværket de bygningsændringer, der gennem tiderne havde været foretaget i den 800 år gamle mur.

Den største overraskelse viste sig, da gesimsen langs taget på skib og kor var afrenset. Gesimsen havde været bemalet med forskellige farvede striber i rød, mørk blå og blegrød, og lige under gesimsen sås på muren en ca. 10 cm høj gul stribe.

Som ganske ung lærling havde murermesteren været med til at kalke Beder kirke og hovedbygningen på Vilhelmsborg, og han erindrede, at begge steder var gesimsen smykket med de samme farvestriber. Beder kirke var som Mårslet kirke ejet af baroniet, og stribernes farver er nok ikke tilfældigt valgt – den gule, blå og røde farve er hovedfarverne i Gyldenkrønernes våbenskjold.

Korset og vinduet

Indtil 1952 var alterbordet i Mårslet kirke beklædt med brædder og disse igen beklædt med rødt uldplyds – et såkaldt antependium, der stadig ses i mange af vore gamle kirker.

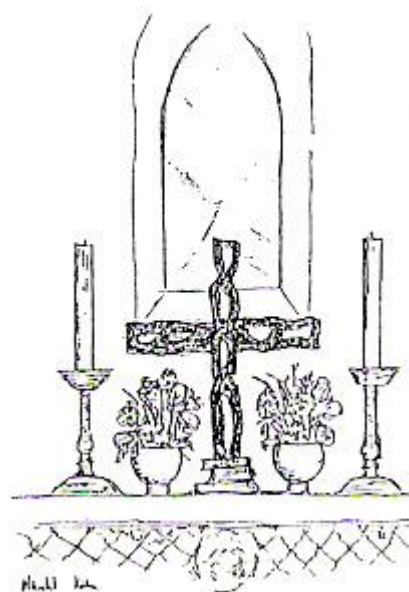
Tanken om at fjerne dette – og lade alterets meget smukke granitsten stå frit med en enkel alterdug over – var første skridt til at føre alterpartiet tilbage til dets oprindelige udseende. Næste skridt var, da menighedsrådet i 1970 besluttede også at flytte altertavlen væk og i stedet lade alterbordet være smykket af et enkelt kors med et mosaikvindue i østvæggen bagved.

Da Nationalmuseets tilladelse til ændringen var givet, blev altertavlen fra 1888 flyttet til kirkeskibets nordvæg, og billedhuggeren Gudrun Steenbergs smukke støbejernskors – det tomme kors – blev opstillet på alteret. Samtidig gik kunstneren Mogens Jørgensen i gang med udformningen af mosaikvinduet.

Kunstnerægteparret Gudrun Steenberg og Mogens Jørgensen var blevet valgt til opgavens løsning, og sammen har de formået at skabe en yderst vellykket udformning med et samspil mellem alteret og korets gyldne mosaikrude.

Mogens Jørgensen bruger i sine arbejder det millimetertynde glas, som middelalderens glasmagere kendte. Han lader bly indfatte glasstykkerne til at danne de forbindende linier mellem dem, og han undlader at bemale glassene.

Oprindeligt var der tale om to mosaikvinduer i koret – det nuværende gyldentfarvede i korets østvæg og et gråviolet i korets sydvæg. Sidstnævnte er senere flyttet til tårnets vestvæg, hvor det delvis er skjult af orglet. Men på en solskinseftermiddag, når solens stråler går gennem det gråviolette glas, giver det et storslået og flot skær i kirkerummet.

Men det er det gyldne mosaikvindue over alteret, kirkegængerne ser. Mange har siddet i kirken og under gudstjeneste betragtet solens spil i mosaikken og beundret samspillet mellem farver, felter og linier – og måske spekuleret på, hvilken idé Mogens Jørgensen kan have haft ved mosaikkens udformning. ”Det er svært for mig”, siger Mogens Jørgensen selv, ”at give et præcist svar om idéen med mit arbejde med mosaikvinduet i Mårslet. Der er mange impulser, der har været med til at forme ruden. Der er dels det meget væsentlige: Hvad der ligger latent i korets arkitektur og venter på at blive ”kaldt frem”, dels de billedmæssige forestillinger, jeg i den pågældende periode arbejder med i mine frie arbejder – og som i første omgang ikke er tænkt i nogen bestemt arkitektonisk sammenhæng. Dels en form for ornamentik, som har rødder tilbage i tidligere tiders kirkeudsmykning. Desuden er det en trang og lyst til at ”lave noget skønt”, som måske er den egentlige drivkraft.”

I Mårslet kirke fortæller Gudrun Steenbergs kors og Mogens Jørgensens mosaikrude kirkegænger om de to kunstners sikre fornemmelse for farver og linier og for samspillet mellem billede og arkitektur.

Epitafiet

Epitafiet på kirkeskibets nordvæg blev i 1641 opsat af Rasmus Pedersen Thestrup til minde om sine forældre og 5 søskende, der alle i året 1603 var døde af pest på gården ”Nedergård” i Testrup.

Rasmus Pedersen Thestrup var født på ”Nedergård” i 1588. Få dage efter fødslen blev han døbt i Mårslet kirke af sognepræst Michel Nielsen. Rasmus var ældste søn i en søskendeflok på seks, og som 11-årig blev han sat i skole i Århus for at lære at læse, regne og skrive. I efteråret 1602, da han var 14 år gammel, sendte forældrene ham i skole i Lübeck. Da han et halvt år senere i pinsen 1603 vendte tilbage til Testrup, var begge hans forældre og hans 5 søskende netop døde og blevet begravet på Mårslet kirkegård. Det var anden gang inden for få år, at denne gårds beboere var udslettet af den smittefarlige og dødelige pest, der i 1500- og 1600-tallet bredte sig over hele Europa. 15 år var Rasmus nu, og han havde mistet hele sin familie. Kun havde han selv overlevet, fordi han havde været borte fra hjemmet.

To år blev Rasmus på gården i Testrup. Så flyttede han til Århus, hvor han kom i købmandslære. I 1610 giftede han sig og oprettede snart efter sin egen købmandsgård. Rasmus Pedersen Thestrup førte i hele sit liv en dagbog, der er bevaret, og heri kan man læse om hele hans karriere og hans rige familieliv.

Der kom til at gå 38 år fra de sørgelige dødsfald i Testrup, og indtil han opsatte sit ”gyldne epitafium” i kirken. Den ydre anledning hertil var, at hans egen ældste søn i 1640 var død af pest.

På epitafiets midterfelt ses et opstandelsesbillede over en tekst, der fortæller familiens tragiske historie. Billede og tekst er indrammet af en udskåret egetræsramme på hvis lodrette sider er anbragt kvindehermer – kvindebuster med foldede hænder. Underkroppene er en firkantet, høj

søjlefod med draperi. Over billedet er gesimsen prydet med æggestav- og tandsnitlister og englehoveder.

Under billede og tekst er der et fodstykke med maskeprydede konsoller og nederst et hængestykke med en oval, der ud over årstallet 1641 rummer Rasmus Pedersen Thestrups bomærke og valgsprog samt hustruens initialer M.O.D. under et Kristusmonogram.

Da en efterkommer af Rasmus Pedersen Thestrup i 1905 ville de epitafiet, var det ikke i kirken. Det var året forinden taget ned for at give plads til en kakkelovn. Han fandt det henlagt i stykker på tårnloftet, men på hans foranledning blev det istandsat og igen sat op i kirken. I 1984 gennemgik epitafiet på ny en gennemgribende restaurering.

Rasmus Pedersen Thestrup døde i 1652, og blandt hans talrige efterkommere findes også tre tidligere præster ved Mårslet kirke – Mathias Christian Brandt (1794 – 1836), Jacob Budtz (1841 – 71) og Martin Kontni (1977 – 92).

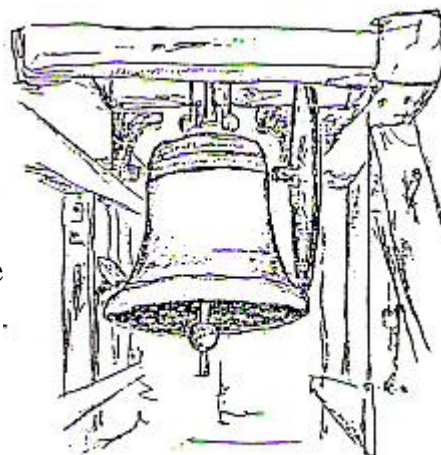
Kirkens klokker

I 1523 var Fr. I blevet konge af Danmark. Hans forgænger, Chr. II, var fordrevet og opholdt sig nu i Tyskland, hvor han søgte hjælp til at kunne generobre sit tabte rige. Fr. I følte sig truet og søgte at afværge faren ved stadig oprustning, og vigtigt i den forbindelse var det for ham at skaffe metal til støbning af kanoner.

I alle landets kirker hang der kirkeklokker, og nogle kirker havde flere end den ene, som kongen mente måtte være tilstrækkelig. Han gav derfor i året 1528 påbud om, at disse "overflødige" klokker skulle sendes til København til omstøbning.

916 kirker afleverede 1180 kirkeklokker på tilsammen 375 tons – en gennemsnitsvægt på 318 kg pr. klokke. I Mårslet hang dengang 3 kirkeklokker på henholdsvis 624 kg, 300 kg og 80 kg. Kun den mellemste fik vi lov at beholde – de to andre endte deres dage som kanoner.

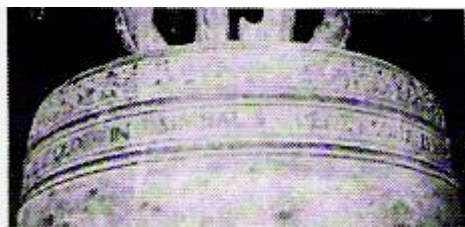
Tabet af kirkeklokkerne var føleligt for landsbysamfundet, der havde været vant til at høre klokkerne angive tiden fra kirketårnet seks gange på forskellig tid af dagen. Men

der skulle gå 66 år, inden der igen var samlet penge til køb af en ny klokke. Det var i 1594. Da blev kirkens nuværende kirkeklokke købt – og så havde man da to.

Nu var Chr. IV konge i Danmark, og han havde hørt om oldefaderens succesrige klokkeindsamling og mente, at også han kunne skaffe sig lette midler ved at forsøge en gentagelse. I 1601 lod han sine lensmænd nedtage de ”overflødige” klokker fra kirkerne. Denne gang fik Mårslet lov at beholde den største – den nyeste kun fem år gamle klokke – men kirkeklokken på de 300 kg tre små klokker på tilsammen 20 kg måtte menigheden sige farvel til, da de i 1601 blev sendt til omsmelting.

Den kirkeklokke, som vi fik lov at beholde, er støbt af Mathias Benninck, der var klokkestøber i Lübeck. Klokken vejer 800 kg, har en højde på 1 meter og en største diameter på godt 1 meter. Af en landsbyklokke at være er Mårslet kirkeklokke stor – og større end klokkerne i alle vore nabosogne.

Foroven på klokken er der i hele omkredsen indstøbt et tekstbånd med en latinsk indskrift, der kan oversættes: ”Pris Gud med vel klingende klokketoner og lovprisnings klokketoner. Mathias Benninck støbte mig i 1594” – Teksten er hentet fra Det gamle Testamente fra Davids Salme 150. Kirkeklokken er ophængt på en

drejelig bom af træ i tårnets øverste stokværk på et solidt træværk af svært egetømmer. Klokkerumsinteriøret er sikkert i det væsentlige uændret fra tårnets bygning omkring år 1500.

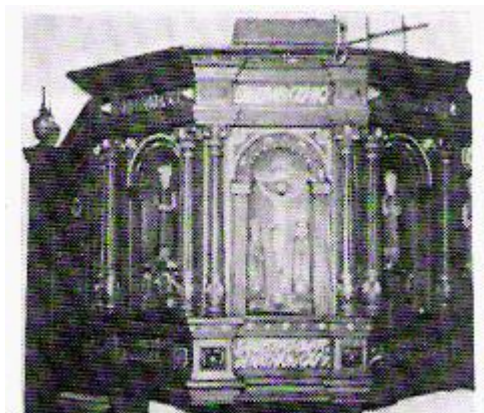
I Chr. V's lov fra 1683 er morgen- og aftenringning påbudt, men traditionen med klokkeringning går meget længere tilbage – klokkeringning fra kirken er lige så gammel som kristendommen i Danmark. På søn- og helligdage ringes der en time før, en halv time før og ved Gudstjenestens begyndelse. Til jul, påske og pinse ledsages klokkeringningen af kimning. Der udover ringes der til bryllup og ved begravelse. Alle ringninger er på 100 klokkeslag efterfulgt af bedeslagene – de tre gange tre klokkeslag for Gud Fader, Gud Søn og Gud Helligånd. I dag foregår al klokkeringning automatisk styret af et ur.

Prædikestolen

Prædikestolen i Mårslet kirke er fra 1603. Den er fremstillet af egetræ med en enkel vissenrøn og rødbrun bemaling, som skulle være den oprindelige farve. Stilen er renæssance, og det er et meget smukt arbejde – hvad man ikke kan undgå at bemærke, når man i andre kirker ser prædikestole, der slet ikke kommer på højde med Mårslets.

Den ro, der præger indtrykket af prædikestolen, skyldes dels dens enkelhed, dels det afstemte forhold mellem højde og breddemålene i prædikestolens mange felter.

Prædikestolens 5 billedfelter viser i naivt billedskærerarbejde fra venstre evangelisten Mattæus, evangelisten Markus, Kristus på korset, evangelisten Lukas og evangelisten Johannes. Evangelisternes navne står skrevet under hver enkelt, og her finder vi også evangelistsymbolerne – et menneskehoved for Mattæus, en løve for Markus, en okse for Lukas og en ørn for Johannes.

Teksten er skrevet på dansk, men alligevel er den svær læselig, da alle bogstaver er skrevet ud i et uden ophold mellem ordene. Teksten skal læses fra øverste venstre felt mod højre, og læsningen fortsætter fra nederste venstre felt ligeledes mod højre – 3. nederste felt springes over i første omgang. Der står da: ”Råb højt, spar ikke – opløft din røst som – en basun og kund- - gør mit folk deri – om Kristi slægt og mandoms anamelse – om Jesu ord og underlige gerninger – om Kristi undfangelse og fødsel.” Slår man op i Easajas kapitel 58 vers I, vil man se, at begyndelsen af teksten stammer derfra. Det er præsten på prædikestolen, der opfordres til at råbe højt og oplade stemmen som en basun – dengang var der jo hverken mikrofon eller højttalere i kirken.

Udskåret maske på prædikestolen

Teksten til korsfæstelsesbilledet i det tredje felt er fra Johannes evangeliets kapitel 3, vers 16: ”Thi således elskede Gud verden, at han gav sin søn den enbårne, for at enhver, der tror på ham, ikke skal fortabes, men have evigt liv.” Af hensyn til symmetrien i teksterne har billedskæreren kun taget første del af verset med, men det betød ikke noget for menigheden kendte resten og kunne selv fortsætte.

Ved opgangen til prædikestolen står der fem personnavne og årstallet 1603. Første navn, Peter Terchelsen, er provstens. Næste to navne, Christen Laveritsen og Michel Nielsen, er navnene på de to førstkendte præster ved Mårslet kirke, og de sidste to navne, Jens Jostsen i Langballe og Jens Michelsen i Skomstrup, er de to kirkeværger. Der blev dengang blandt beboerne udtaget to værger, der sammen med provsten skulle bestyre kirkens pengesager. Kirkens indtægter var en tredjedel af den tiende, bønderne betalte. Disse penge brugtes til vedligeholdelse, ombygning og udsmykning af kirken. På denne tid var det almindeligt, at kirkeværgerne fik deres navne nævnt på det, de havde været med til at skaffe til kirken.

Over prædikestolen hænger lydhimmelen, der er samtidig med prædikestolen. I fire felter læses en tekst fra Markus evangeliets

kapitel 13, vers 31. ”Himmel og jord skal forgå, men mine ord skal ingenlunde forgå.”

Jo mere man betragter prædikestolen, des mere må man beundre den snedker og billedskærer, der har fremstillet den. Ikke mindre end 45 udskårne ansigter kan man tælle på prædikestol og lydhimmel – alene det at skære dem er et imponerende arbejde.

Mester Michel

Michel Nielsen var sognepræst i Mårslet. Hans navn er et af de fem navne ved opgangen til prædikestolen fra 1603. Vi ved ikke, hvornår han er blevet præst ved kirken, men han var det i 1588, da det var ham, der i det år i juni måned døbte Rasmus Pedersen Thestrup. Hans afsked derimod er der ingen tvivl om – han blev fyret af Chr. IV i september 1610.

I juli 1610 var der blevet klaget over præsten til lensmanden, fordi Michel Nielsen udelod den daværende begyndelse af dåbsritualet. Præstens første ord til barnet skulle dengang være: ”Far herud, du urene ånd, og giv den Helligånd rum” – hvorefter fulgte dåbsritualet omtrent som vi kender det i dag. Denne uddrivelse stammede fra den katolske tid. Nogle reformatorer havde fået den fjernet, men Martin Luther havde ladet den overleve. I slutningen af reformationsårhundredet rettede flere præster kritik mod uddrivelsen og stillede forslag om dens fjernelse, en tanke, der også tiltalte Chr. IV, der i 1606 selv havde ladet sin datter Elisabeth døbe uden den. Men Københavns biskop var imod, og fik afskaffelsen forpurret.

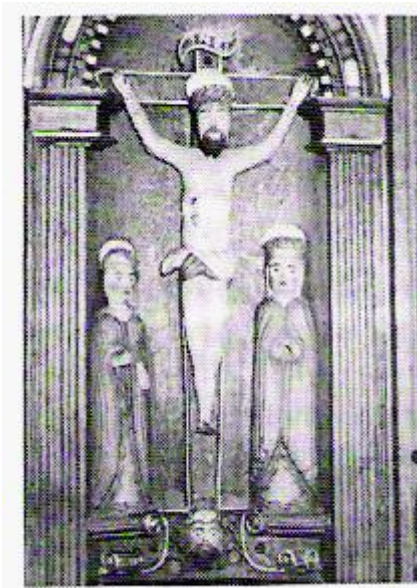
Lensmanden skrev om klagen til kongens kansler. ”Desligste, kjære Hr. Kansler, findes her en præst i Århus Len ved Navn Mester Michel i Mårslet som nu længer end År og Dag mig aldeles ubevidst haver udelukt af Dåbens Sakramente den vanlige Besværen...”, og lensmanden fortæller videre i brevet, at han havde: ”befalet Provsten næste Søndag derefter at begive sig til samme Kirke og dér forfare, om så eller ikke” – og at Michel Nielsen da havde døbt tre børn med ritualet uden dåbsindledningen.

Kansleren forelagde sagen for kongen, der straks egenhændigt skrev to enslydende breve til biskoppen og lensmanden i Århus: ”Vor Gunst tilforn Vider, at eftersom Vi nådigst komme ud i Forfaring, hvorledes en Præst udi Århus Stift, ved navn Mester Michel i Mårslet, sig skal have understået af Forsæt og Egensindighed at udelukke Exorcismen udaf Dåben. Og efterdi Vi ingenlunde er til sinds, at de, som så groveligen og af Forsæt imod Vores Ordians sig forse, skulle blive ustraffede: da bede Vi eder og ville, at I over foreskrevne Mester Michel udi forskrevne Sag lader hænde ordentlig Dom og Sentens, på det at andre kunne tage sig vare, ikke udi slige grove Forseelser sig at lade befinde...”

Der var intet at gøre. Michel Nielsen blev dømt fra sit kald på grund af sin ”forseelse” mod Ordinansen. Det menes, at Mester Michel blev boende i sognet – som gårdmand i Hørret eller Langballe.

Legenden om Adam

Prædikestolen i Mårslet kirke er et flot billedskærerarbejde med mange detaljer. Jo mere man betragter den, des flere symboler får man øje på.

I det midterste af de fem billedfelter ses en fremstilling af Korsfæstelsen med Kristus på korset, hans moder Maria på hans højre side og disciplen Johannes på hans venstre. Under korset ses et ansigt – det er Adams.

Blodet fra Kristi sår løber ned og rammer Adams ansigt. Hvad skal det symbolisere? Og hvorfor er Adams ansigt anbragt her?

En gammel legende fortæller, at da Adam var blevet gammel – han blev over 900 år – og mærkede at han snart ville dø, sendte han sin søn Set til Paradisets have, for at han dér skulle plukke en gren af livets træ, der var plantet midt i haven, og bringe den til Adam.

Set drog af sted, nåede frem til Paradisets have og plukkede grenen af livets træ. Da Set nåede tilbage med grenen var Adam død, og Eva havde ladet ham begrave i en høj. Grenen fra livets træ blev så plantet på højen, og den skød rod, voksede op og blev et stort træ. Det fortælles, at det var grene fra dette træ, der senere brugtes til Moses` og Arons stave.

Da Salomo byggede sit tempel i Jerusalem, blev træet fældet for at blive brugt som tagbjælke. Men ligesom med hovedhjørnestenen kunne stammen ikke indpasses og blev forkastet. Længe lå træet så som gangbræt over Kedron bæk. Her lå det også, da dronningen af Saba besøgte Salomo i Jerusalem, men hun ville ikke betrede det, for hun havde i et syn set denne planke rejst som et kors, hvorpå verdens frelser led døden. Forfærdet sørgede Salomo for, at stammen blev gravet ned, men med årene vaskede bækken igen stammen frem og førte den med strømmen til Bethesda dam, hvis vand derved fik helbredende kraft.

Her blev stammen fundet den dag, da der skulle bruges træ til Kristi kors. Livstræet blev til et kors, og korset blev sat på en høj – Golgata – der netop var den samme høj, hvori Adam nogle tusinde år tidligere var blevet begravet. Da korset blev rejst, kom Adams hoved til syne – kredsløbet var sluttet. Og blodet, der på prædikestolens billede ses dryppe ned på Adams ansigt, symboliserer bindeleddet mellem den gamle pagt og den nye pagt, mellem Det gamle testamente og Nye Testamente, mellem den gamle Adam og den nye Adam. – Det er med denne gamle legende i tankerne, at billedskæreren har anbragt Adams ansigt under korset i det midterste billedfelt på Mårslet-prædikestolen.

Tragedien i præstegården

I 1610 blev Laurits Michelsen kaldet til sognepræst i Mårslet i stedet for den fyrede Michel Nielsen. Laurits Michelsen flyttede med sin kone og to sønner ind i den store firlængede præstegård, der dengang lå nord for kirken på den nuværende kirkegård. Præsteparret fik i Mårslet datteren Marine. Hun voksede op, og da moderen døde, var det hende, der måtte bestyre præstegårdens husholdning, men ikke alt i præstegården var, som det skulle og burde være.

Det hører vi om i foråret 1632, da Laurits Michelsen skriver et brev til konsistorium i Århus og i brevet anklager studenten Laurits Bording for at ”have besvangret min eneste Datter Marine, som efter sin salige Moders dødelige Afgang i min Alderdom haver holdt hus for mig og været min Nøgle og fattige Formue betroet.”

Studenten bliver forhørt af Konsistorium. Han vil ikke vedkende sig det skete, men fremlagde et vidnesbyrd, der gjorde det meget sandsynligt, at han skønt hårdt fristet var uskyldig, idet Marine syntes at have stået i forhold til en karl, der tjente i præstegården. Den historie troede Konsistorium ikke på, og 16. juni 1632 afsagdes der dom om, ”at Laurits Bording, såfremt han ikke kan lovværge for sig, han da efter vores Universitets Statutter bør enten ægte Marine eller efter sin formue dotere hende” – altså betale børnepenge.

Laurits Bording ægtede ikke Marine. Han blev senere professor i Sorø, teologisk lektor i Århus og her gift med den velhavende Rasmus Skrivers datter – og ved hjælp af hendes penge blev han senere herremand på Ryomgård.

Marine fødte sit barn i præstegården i Beder, og sognepræsten her beretter i et brev: ”Kjendes jeg Laurits Jensen, Sognepræst i Beder kirke, at Marine Lauritsdatter, hæderlig Hr. Laurits Michelsen i Mørslet hans Datter, som er blevet besovet, haver ikke aleneste over hendes Barns Døb ladet bekjende Laurits Bording dets Fader at være, men endog i mit Hus i hendes Fødselsnød, der hun blev ængstet sin Sandhed at bekjende, så og

derefter i Mørslet kirke, i den ganske Menigheds Påhørelse, der jeg meddelte hende den åbenbarlige, hellige Absolution, bekjendte ved sin højeste Ed, sig aldrig at have haft nogen legemlig Omgjængelse med nogen, uden med Laurits Bording.”

Det var en tragedie dengang at få et barn uden for ægteskab – og en ydmygelse uden lige for Marine at skulle berette derom for en sikkert stopfyldt kirke. Desværre kendes Marines videre skæbne ikke. Laurits Michelsen fungerede som sognepræst i Mårslet til sin død i 1642.

Kirkens sølvtøj

Til hver gudstjeneste i kirken stilles sølvtøjet på alteret for at blive brugt ved gudstjenestens altergang. Billedet viser Mårslet kirkes altersølv. Til venstre ses Alterkalken fra år ca. 1669, øverst i midten Disken og foran den Oblatæsken – begge fra 1700-årene. Yderst til højre ses Vinkanden, der er fremstillet hos guldsmed V. Hingelberg, Århus, og i 1960 skænket som en anonym gave til kirken.

Kirkens ældste altersølv er fra 1669, men også før dette årstal har der været altersølv i Mårslet kirke. I første halvdel af 1600-tallet havde mange kirker mistet deres sølvtøj. Besættelsestropper, men også udenlandske hjælpetropper, såkaldte venner, drog under 1600-tallets krige flere gange hærgende gennem landet, og det gik hårdt ud over, hvad der var tilbage af værdier i danske kirker. ”Hvad der var tilbage”! – Ja, for allerede hundrede år tidligere var kirkerne ved reformationen i 1536 blevet ribbet for de kolossale sølvskatte, som den katolske kirke havde samlet. Chr. III, der gennemførte reformationen, måtte, inden han kunne blive konge, igennem en treårig borgerkrig, og den havde været ham så dyr, at han måtte skaffe penge på den ene eller anden måde for at kunne betale sin gæld. Da han ikke mente, at kirkerne havde brug for mere end én Alterkalk og én Disk, gav han befaling til, at hvad der i kirken fandtes derudover, skulle afleveres. Vilhelmsborgs daværende ejer, Peder Ebbesen Galt, der efter 1536 blev medlem af rigsrådet og udnævnt til kongelig lensmand i Århus, var med til at samle denne enorme sølvskat sammen.

Det vides ikke, hvad Mårslet kirke måtte aflevere i 1536, og vi ved heller ikke, hvordan vi senere mistede resten af vort sølvtøj – hvis der ligger en spændende beretning bag, så

er den for steds gået tabt. Men da 1600-tallets krige i 1660 var forbi, var i hvert fald alt det gamle sølvtøj forsvundet fra kirken.

Alterkalken, der bruges i Mårslet kirke er meget gammel - den er kirkens ældste sølvtøj, og mere end 300 år gammel. Siden 1669 har den været i brug ved hver gudstjeneste i kirken. Før 1924 drak alle altergæster af selve Alterkalken, men i anledning af et bryllup i kirken mellem guldsmed Vilhelm Hingelberg og Gerda Hviid, godsejerdatter fra Vilhelmsborg forærede Hingelberg kirken 30 Særkalke. I 1929 blev Særkalkenes antal forøget, da enken efter Mikkel Poulsen, Testrup, forærede kirken 12 Særkalke til minde om sin mand.

Gabriel Marselis
1609-73

Alterkalken er foræret kirken af den hollandske storkøbmand og finansyrste Gabriel Marselis, som i 1665 var blevet dansk adlet af Fre.III, og det er hans danske adelsskjold, der ses indgraveret i kalkens glatte bæger. Men hvorfor forærede Marselis kirken denne Alterkalk? – I 1653 havde herremanden Mogens Frijs fået skøde på Mårslet kirke, og da han i 1662 solgte herregården til Gabriel Marselis, fulgte kirken med i købet. Mårslet kirke var da uden sølvtøj – det er sikkert gået tabt under de foregående års krige, og det var derfor naturligt, at den nye kirkeejer forærede sin nye kirke en Alterkalk. Gabriel Marselis bosatte sig ikke selv på sin herregård, men han sørgede for at give sin søn Vilhelm en sådan uddannelse, at han som baron Vilhelm Gyldenkrone kunne overtage herregård og kirke ved faderens død i 1673.

Disken er den sølvtallerken, hvorfra præsten under altergangen uddeler nadverbrødet. Disken måler 16,5 cm i diameter. På randen er den udsmykket med et Georgskors indskrevet i en cirkel. Under randen er årstallet "A(nn)o 1742" indgraveret, og midt under bunden er der to ens mesterstempler for guldsmed Sønnik Hansen Buxlund.

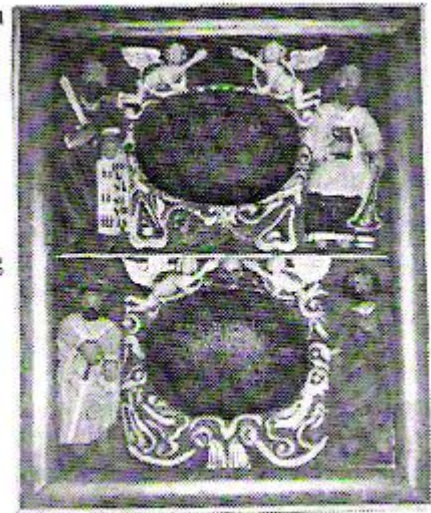
Oblatæsken, der er skænket til kirken i 1721, er udført af guldsmeden Mikkel Gregersen, hvis mesterstempel ses under æskens bund. I Oblatæsken opbevares det alterbrød, der ikke er i brug ved altergangen. Oblatæsken er 9,3 cm. i tværmål. Fodpladen er bølgerillet ligesom lågkanten, og på låget er der inden for lågkanten en bred bort og i midten en rund, flad skriveflade, hvor der med skriveskrift er graveret: *Denne Eske er gifuen Til Maarslet Kierche af Christen Schaarup og Johanna Bergenhammer Paa deres Brølups Dag Som Var d. 8. Julii A(nn)o 1721.* – Johanna Bergenhammer var datter af sognepræsten ved Mårslet kirke, og Christen Schaarup, hendes mand, var købmand i Århus med købmandsgård i Mindegade nr. 8.

Brylluppet i præstegården

Den 8. juli 1721 var der bryllup i Mårslet præstegård. Sognepræsten Mads Bergenhammers 25 årige datter Johanne Bergenhammer blev da viet til Christen Schaarup, der var købmand, vejer og måler i Århus. Hans købmandsgård lå i Mindegade 8. Han var ved brylluppet 49 år, og det var hans tredje ægteskab. I anledning af dette bryllup lod brudens far, sognepræsten, en mindetavle ophænge i kirken.

Tavlen er et primitivt billedskærerarbejde i eg. Den måler 144 x 116 cm og rummer indenfor den brede ramme to ensopbyggede felter hver med en oval skriftflade, og på hver side af ovalen står der to personer. Omkring skriftovalerne ses svævende engle, et kranie og et liggende skelet. Personerne på hver side af den øverste oval skal forestille Moses med lovens tavler i den ene hånd og et sværd i den anden – og Aron, hans bror, i ypperstepræstedragt med røgelseskar og kande. Hvem de nederste personer skal forestille, vides ikke.

Ovalernes indskrift er med gule bogstaver på sort bund. Øverste ovalens tekst lyder: ”Dend Her i Maarslet Kirke Hengende Lyse Crone og Opsatte lyse Arm haver høgytbare og velfornemme St. Christen Schaarup af Aarhus og hans Elskelige brud Johanna Bergen Hammer af Maarslet præstegaard gived til Kirken paa deres Brøllupsdag d. 8. Juli Anno 1721”. – Hverken lysearm (lampet) eller lysekrone, der begge var til stearinlys, da der dengang endnu ikke fandtes elektricitet, findes desværre mere.

På ovalen i det nederste felt har sognepræsten selv forsøgt sig som poet: ”Oplys med det lys self o gud – Den Brudgom med sin unge Brud – Som lyse Arm og Crone – ”

Din Tempel gaf ydmygelig – og samle dem i Himmerig, for Lammeds – Stol og Throne; Lad dem dér da finde mig – Som Begge elsker inderlig – Og dette Skreved haver; - Saa vil vi i det høye hof – Dig Samptlig yde Samled Lof – for alle dine gaver”, Rimet er underskrevet med. ”M.B.H. Sponsæ Pater.

Tavlen hænger på kirkeskibets sydvæg vest for indgangsdøren. Noget kunstværk er det ikke. Køn kan man ikke kalde tavlen – ja, provst Thøger Rugholm (Sognepræst 1928 – 63) kaldte den for ”rædsom”, men man må vurdere den ud fra den pietistiske tid, hvor den er blevet til. Formålet med tavlens ophængning – et evigt minde om bryllupsdagen i præstegården – må siges at være opnået, når vi nu mere end 275 år senere stadig kan læse om begivenheden.

Ægteskabet varede kun 10 år. Christian Schaarup døde i 1731. Johanne Bergenhammer giftede sig igen et par år senere – denne gang i Domkirken, og hun er formentlig død i 1764. Både Johanne Bergenhammer og Christen Schaarups navne findes også på den mindetavle, der blev ophængt i kirkens kor, da Mads Bergenhammer og hans hustru døde i 1727. Også på sølv Oblatæsken på alteret læses deres navne.

Mindetavlen og baldakinen

Da Nationalmuseets folk i 1985 fremdrog kirkens gamle romanske kalkmalerier fra slutningen af 1100-tallet, måtte der fjernes adskillige kalklag, før de gamle billeder blev synlige.

På et af kalklagene fandt man i vestfaget på korets nordvæg et stort draperi, der var malet på væggen omkring den mindeplade der var opsat der i 1727.

Da kalkmalerier fra 1700-tallet ikke forekommer så tit, ønskede Nationalmuseet at bevare dette draperi, men det måtte nødvendigvis "tages ned" af væggen og flyttes til et andet sted i kirken, da det jo var malet ovenpå 1100-tallets kalkmaleri af brylluppet i Kana.

Alle kalkrester på draperiet blev først fjernet, og efter rensning og imprægnering blev der påsat flere lag bomuldsgaze med en stærk animalsk lim. Efter optørring kunne maleriet, der i forvejen var opdelt i fem stykker, trækkes af væggen og opspændes på træplader, der i 1985 blev sendt til Nationalmuseets værksteder i Brede. I maj 1990 kom det restaurerede og konserverede draperi tilbage til Mårslet kirke. I forvejen var det bestemt, at Mindepladen med draperiet skulle genopsættes i østfaget på korets sydvæg.

Mindetavlen er af kalksten. Den måler 160 x 92 x 5 cm. Tavlen er sortmalet som baggrund for de gyldne relieffer og indskriften. Ovalen med teksten er båret af en lille vogn, der flankeres af to siddende personer. Den venstre, der støtter sig til en spade og holder et timeglas, symboliserer den flygtende tid. Personen i højre nederste hjørne sidder lænet op ad en træstamme og blæser sæbebobler – han skal symbolisere forgængeligheden. Foran ham ses en blomstervase. Symbolerne i mindetavlens øverste

hjørner er to svævende engle. Englen til venstre bærer livets krone og krans, mens englen til højre blæser i trompet og holder en palmegren i venstre hånd. Englene symboliserer her livet og opstandelsen.

Mindetavlen er opsat i 1727 til minde om sognets afdøde præst. Tavlens tekst fortæller, at Mads Bergenhammer i 1663 var født på Lolland, at han i fire år var ”Medtienere (kapellan) dér i landet (altså på Lolland) og siden næsten 37 år Sognepræst for Maarslett Menighed”. Han og hustruen Kirsten Lipper havde været gift i 37 år og var velsignet med fem børn, hvoraf de tre endnu levede: Jens Bergenhammer, præst i Falling og Ørting, Johanne Bergenhammer, gift med vejer og måler Christen Schaarup i Århus, samt Hans Bergenhammer, købmand i Århus.

I 1653 havde Mogens Frijs til Skumstrup fået skøde på Mårslet kirke. Hermed fulgte også retten til at vælge og ansætte kirkens præst. Men da kirkens daværende sognepræst, Rasmus Nielsen, først døde som 73 årig i 1690, var det således første gang, at herremanden kunne bruge sin ret til at vælge præst. Herregården, der i mellemtiden havde skiftet navn til Vilhelmsborg, var ejet af Regitze Sophie Vind – siden 1683 enke efter Vilhelm, den første baron på Vilhelmsborg. Hun havde i 1686 giftet sig igen med statsmanden Jens Juel, og i bryllupsgave havde hun blandt andet skænket ham herregården ”Christianssæde” på Lolland. Til godset hørte Tirsted kirke, hvis sognepræst hed Hammer og hans kone Bergen. Deres søn Mads bergenhhammer havde siden 1686 været kapellan ved Tirsted kirke. Mads Bergenhammer blev i 1690 forflyttet til Mårslet kirke, hvor han således blev den første herremandsvalgte præst ved kirken. Endnu 7 gange blev Mårsletpræsten valgt af kirkeejeren på Vilhelmsborg. Først fra 1912 deltog menighedsrådet, der var oprettet i 1903, i præstevalget. I 1921 overgik kirken fra privateje til selveje, og siden er sognets præst alene valgt af menighedsrådet.

Forgængererene fulgte med

Kaldsretten til præster og degne tilhørte fra 1661 ejeren af herregården i Skumstrup, der i 1653 havde erhvervet skøde på Mårslet kirke. Det var derfor de skiftende baroner på Vilhelmsborg, der antog og forflyttede sognets præster og degne.

Efter reformationen i 1536, hvor præsterne havde fået lov at gifte sig, var der opstået et problem. Hvem skulle forsørge enken og hendes eventuelle mindreårige børn i tilfælde af mandens død? En ikke ualmindelig løsning var, at den nye præst for at få embedet måtte gifte sig med enken eller en af præstedøtrene. Om dette var tilfældet blandt præsterne i Mårslet sogn vides ikke. Af sognets 17 kendte præster har de sidste 13 i forvejen været gift, da de fik embedet, og om sognets 3 første præster – fra slutningen af 1500-tallet til 1642 – vides der intet om deres familieforhold.

Men for degnene i Mårslet ligger det anderledes. Fra slutningen af 1600-tallet og indtil 1814, da degneinstitutionen blev ophævet, kendes navnene på 9 degne i sognet, og 3 af dem har for at få embedet måttet tage en kone med i købet. Baronet var kommet ”i klemme” med en kone i overskud, men hvad var mere naturligt end at give embedet til én, der ikke havde noget imod ”at gifte sig brød til” – baronen havde da på en nem måde løst problemet med forsørgelsespligten.

I tingbogen for Vilhelmsborg birk for 1697 kan læses: ”Degnen til Mørslet Hans Jensen Wejerslev haffuer vocationsbrev (har kaldsbrev) af Hr. baron Jens Juel dateret Hafnia den 25. juli. Confirmationsbrev haffer han af itzige Hr. biskop D. D. Braem dateret 28. juli 1697.” Hans Jensen Wejerslevs forgænger som degn, Laurits Eliassen rask, var død 46 år gammel i januar 1697, og i september samme år stod den nye degns bryllup i Mårslet kirke med forgængerens kone. Hans Jensen Wejerslev var degn i Mårslet til sin død i 1716.

I 1740`erne blev Jens Peddersen Saabye degn i Mårslet, men af tingbogen fremgår det, at han allerede i 1751 blev forflyttet til et andet sogn, hvortil Vilhelmsborg også havde kaldsretten. 1. februar 1751 blev Jens Pedersen Saabye ”af Hr. Baron Mathias Gyldenkrone kaldet fra degn i Mårslet til at være degn i Malling og Beder menigheder i afgåede Christian Christensen Buchs sted”. Fem år senere blev Jens Pedersen Saabye udnævnt til sognepræst i Beder og Malling, og baronen fik igen løst et problem med at få afsat en enke, idet den nye præst måtte gifte sig med enken efter forpagteren på Vilhelmsborg.

Det tredje eksempel er også om en degn i Mårslet, der ender sine dage i Beder-malling. Det er Hans Hansen Ingerslev, der i 1758, året efter sin studentereksamen, bliver degn i Mårslet mod at overtage forgængerens Peder Sørensen Stubs kone. Mens han er degn i Mårslet, læser han teologi, og da studiet er afsluttet, fik han præsteembedet i Beder-Malling.

Johan Ernst Heilmann - præst og salmedigter

Melodi: Vor Gud han er så fast en borg.

*O, Jesus tag mig med dig op
fra jordens trange dale.
På bjergetindens høje top,
hvor himmelroster tale !
Hvo som har set dig dér
i herlighedens skær,
han længes al sin tid
at komme atter did:
Ja, dér er godt at være !*

*Thi dér er luften ren og sval,
og alting tyst og stille.
Dér tier jordens suk og kval,
der standser tårens kilde;
Vi se fra oven ned,
og undres må derved,
den sorg, der var et bjerg,
er nu en liden dværg:
Ja, dér er godt at være !*

*Hist nede ser jeg kamp og strid,
når blikket did jeg vender
Thi synlig er al verdens id,
og tågen øjet blænder;
men himmelsk fred er dér
hvor Jesus selv er nær.
Se tågen synker ned
for solens herlighed:
Ja, dér er godt at være !*

*Vel mig, at jeg dog vejen ved
til bjergets høje tinde.
At jeg i tro og ydmyghed
kan vejen åben finde !
Skont jeg kan end ej bo
bestandig hist i ro.
Dog følger kraft og fred
med mig fra bjerget ned:
Ja, dér er godt at være !*

Salmens forfatter var sognepræst ved Mårslet kirke 1836-41

Præstefamilien

Moden med silhouetklip nåede til Danmark i slutningen af 1700-tallet og fik straks en stor udbredelse. Dygtige kunstnere rejste rundt i landet og tilbød at forevige borgerskabet i silhouetklip. En af disse nåede omkring 1810 også til Mårslet præstegård, hvor han i præstehjemmet klippede papirklip af præsteparret Mathias og Dorotea Brandt og deres fem børn Christian Frederik, Catharine Berg, Christine Ingeborg, Medea Maria og Frederik Julius. Den sidstnævnte blev foreviget med familiens hund.

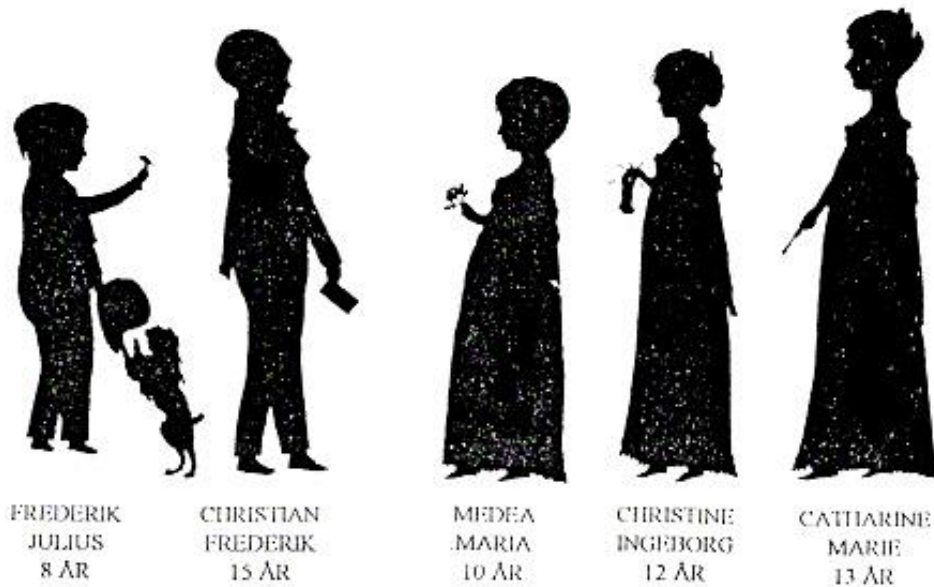
Mathias Christian Brandt overtog præsteembedet efter sin far og var præst ved kirken 1794 – 1836. faderen Christian Frederik Brandt blev kaldet til degn

MATHIAS
BRANDT
46 ÅR

DOROTEA
MARIE
41 ÅR

ved kirken i 1751 og fra 1756 som sognepræst – kaldet til embedet af baron Mathias Gyldenkrone (1747 – 54) på Vilhelmsborg. Præstens ældste søn Mathias blev opkaldt efter baronen som tak for kaldet. Denne skik fortsatte Mathias Brandt med, da han i 1802 lod sin yngste søn døbe Frederik Julius efter baron Frederik Julius Gyldenkrone (1788 – 1824).

Efter klipningen af papirbillederne kom der endnu to børn i ægteskabet. Præstekonen Dorotea Brandt døde i 1818. Mathias Brandt giftede sig igen som 67-årig i 1831 med Jette Johanne Meldrup, og året efter fik de en datter. I 1836 døde Mathias Brandt, og hans og Dorotea Brandts grave ses endnu på Mårslet kirkegård. Året efter sin død havde Mathias Brandt gjort testamente og heri nævnes blandt andet, at han til hvert af sine børn har ladet udfærdige et egeskatol. Det chatol, Frederik Julius fik, er siden gået i arv i familien og findes stadig. På væggen over det gamle chatol hænger i dag i glas og rammer papirklippene fra 1810.

Den syvarmede lysestage

Den syvarmede lysestage er fast inventar i mange af vore kirker. I nogle af vore domkirker står den syvarmede lysestage på gulvet som mandshøje stager foran alteret, men det almindelige er, at lysestagen er placeret på alterbordet foran altertavlen. Således også i Mårslet kirke indtil 1970. Da alterudsmykningen i det år blev ændret, og fik støbejernskorset og mosaikvinduet, var der ikke længere plads til den syvarmede lysestage.

Flere af menighedens medlemmer savnede lysestagen i kirken og udtrykte ønske om, at der igen fandtes en plads til den. Det skete med menighedsrådets beslutning om at genopstille stagen på en granitsøjle til højre for korbuen ved opgangen til prædikestolen, og 2. december 1984 tændtes den syvarmede lysestage for første gang på sin nye plads i kirken.

I 2. Mosebog kapitel 25, vers 31 – 40, hvor Gud taler til Moses på Sinai bjerg, lyder det: ”Fremdeles skal du lave en lysestage af purt guld, i drevet arbejde skal lysestagen, dens fod og selve stagen laves, således at dens blomster med bægre og kronen er i ét med den. Seks arme skal udgå fra lysestagens sider, tre fra den ene side og tre fra den anden..” Og således blev den syvarmede lysestage opstillet i jødernes tempel. I det senere Kong Salomos tempel, der i Bibelen er beskrevet i 1. Kongebog, fortælles det, at der var 10 sådanne stager. I det tempel, der blev bygget efter landflygtigheden i Babylon og som var færdigt i 516 f.Kr. og i det senere Kong Herodes tempel, var der kun én syvarmet stage. Ved Jerusalems fald i år 70 e.Kr. blev den som krigsbytte erobret af hærføreren, den senere romerske kejser Titus, der førte den med til Rom til sit triumftog. Den ses afbildet i Titus triumfbuen på Forum Romanum i Rom.

I dag er der intet tempel i Jerusalem. Bygningerne på tempelpladsen er islamiske helligdomme, men at den syvarmede lysestage fortsat har betydning for jøderne ses af, at der foran Knesset i Jerusalem er rejst en 5 x 4 meter stor syvarmet lysestage i massiv bronze. 29 billedfelter på den bærer motiver fra Israels historie.

Lysestagen blev på Sinai bjerg påbudt af Gud. Den blev givet israelitterne, og de betragter den stadig som ”lyset fra Gud”, som de skal bringe videre ud i verden. Efter kristen opfattelse symboliserer lysestagen Kristi kors og lysene de syv sakramenter. Nå vi som kristne sætter ”levende lys” i dette jødiske symbol, er det for at vise hen til Kristus som verdens lys.

Mårslet kirkes syvarmede lysestage af massiv bronze menes at stamme fra begyndelsen af 1900-tallet, men det vides ikke, hvordan og hvornår den er kommet til kirken.

Kakkelovnsstriden

Næppe var sognets første valgte menighedsråd i 1904 tiltrådt, før der udbrød en strid med kirkens ejer, baron Ove Theodor Gyldenkrone på Vilhelmsborg. Til menighedsrådets første møde 2. januar 1904 forelå der en klage fra beboere i Mårslet over varmemeforholdene i Mårslet kirke. Menighedsrådet valgte højskoleforstander Jens Nørregård og gårdmand Peter Hansen Birkegaard til privat at henvende sig til baronen

med klagen, og allerede ved næste menighedsrådsmøde i marts kunne de meddele baronens imødekommende svar angående kirkens opvarmning.

Igen i maj fik menighedsrådet en klage over mangelfuld opvarmning af kirken og det blev forlangt, at denne sag skulle ordnes på en tilfredsstillende måde inden 1. november 1904. Baronens lod da opsætte en stor kakkelovn i det nordøstre hjørne af kirkeskibet. På Mårslet Egnarkiv findes et billede af kirkerummet fra denne tid, og det viser kakkelovnen med et skorstensrør op gennem hvælvingen.

På menighedsrådsmødet den 27. december vedtog man atter at henvende sig til kirkeejeren med en anmodning om at få anbragt nogle beholdere med vand i eller på varmeindretningen, da man følte sig besværet af den meget tørre luft i kirken. Skrivelse herom sendtes to dage senere til baron Gyldenkrone, der straks svarede, at han ikke foreløbig fandt sig beføjet til at anbringe vandbeholdere, men ønskede sagen videre oplyst ved brug af fugtighedsmålere. Baronens negative svar må nok ses på baggrund af, at der nu var opstået en kakkelovnsstrid i Malling kirke.

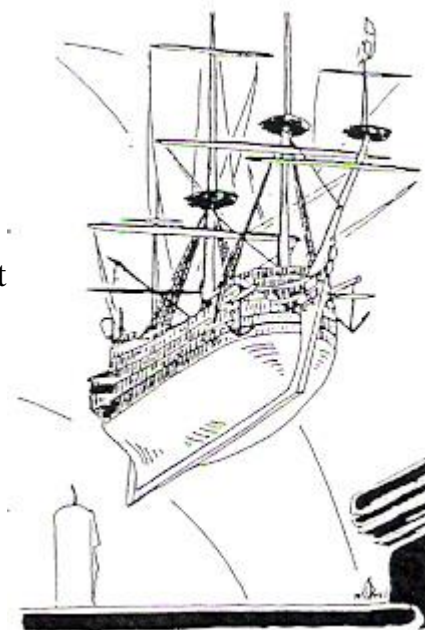
Striden i Mårslet rasede videre. På ministeriets opfordring førtes der 27. juni 1906 en forhandling om varmen i kirken mellem kirkeejeren, provsten og menighedsrådet. Provstens mæglingsforslag kunne godkendes af begge parter og således sluttede kakkelovnsstriden i Mårslet.

Det må retfærdigvis tilføjes, at forholdet mellem kirkeejer og menighedsråd ellers forløb næsten gnidningsløst. I 1906 bekostede baronen en opsætning af nye bænke – de nuværende – i kirken.

Kirkeskibet

Middelalderens Danmark havde en bestandig udsat Østersøfront fra Bornholm til Blekinge og Østsjælland. Derfor byggedes der forsvarskirker eller tilflugtskirker efter de lokale behov. Det kan vi også se rester af på Mårslet kirkegård, hvor kirkegården tidligere var indhegnet af et højt og svært kampestensdige, der i dag kun er bevaret sydvest for kirken.

Mårslet sogn var vendt mod havet og var i direkte forbindelse med havet. Og havet har sikkert spillet en stor rolle i sognets samfærdsel og historie. Som sogn beliggende direkte ved Kattegat er det derfor naturligt, at Mårslet kirke har et kirkeskib ophængt. Skibet har altid været et kristent symbol. I vor tid findes der mange skibsmodeller rundt om i vore kirker. Skibet

symboliserer dels menigheden, dels den enkeltes liv. Hvor langt tilbage i tiden man har haft den skik at ophænge skibsmodeller i kirker vides ikke. Skikken har været kendt også i andre lande, men har haft ganske særlig udbredelse i Danmark. Den er udtryk for, hvor dybt søfartstraditioner har rod i det danske folk.

Der har aldrig tidligere været et kirkeskib i Mårslet kirke. I 1986 fik kirken et meget flot tilbud fra tre søskende i sognet, der tilbød at skænke kirken et kirkeskib. Så kom spørgsmålet om, hvilket skib det skulle være. Mange forhandlinger og samtaler og telefonopringninger med myndigheder og ansvarlige gik forud, før man kom i forbindelse med Orla og Albert Fischer Laursen, der er modelskibsbyggere og bor i Horsens. Efter flere samtaler, besøg og forhandlinger valgtes blandt flere modeller det fineste skib. Fredericus Quartus.

I 1699 i Chr. V's sidste leve- og regeringsår byggedes nybygning nr. 10 på Holmen. Chr. V var meget interesseret i flådens opbygning, og det var lykkedes ham at samle tømmer nok til nybygning nr. 10, der med en planlagt udrustning på 90 kanoner skulle være flådens nye flagskib. Inden kølen var lagt, var planerne ændret, og der skulle nu være 110 kanoner – og skibet ville blive Europas største krigsskib. Skibet nåede ikke at blive færdigbygget inden kongens død, og det blev derfor navngivet Fredericus Quartus opkaldt efter landet nye konge Fr. IV.

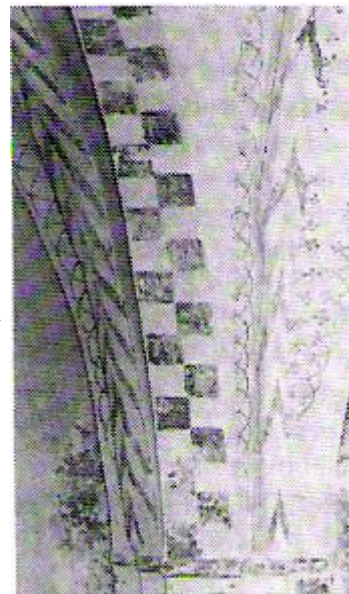
Fredericus Quartus var flådens største linieskib. Det var 185 fodlangt (58 meter), 50 fod bredt (15,7 meter) og stak 21 fod i søen. Udrustningen var som nævnt på 110 kanoner, og det krævede en besætning på 950 mand. Linieskibet var og forblev det største sejlførende orlogsskib, der nogensinde er bygget i Danmark. Skibet blev taget i brug i 1701 og var med i Store Nordiske krig (1700 – 21) som admiralsskib for at sikre skibsfarten til og fra Tyskland. Senere havde det flere træfninger med svenske orlogsskibe.

Fredericus Quartus blev valgt som kirkeskib til Mårslet kirke, fordi det er et meget flot, farveprægtigt og fantastisk fint bygget skib. Og også fordi det har en vis tilknytning til Mårslet sogn. Jens Juel, flådens daværende general admiral, var ved sit andet ægteskab med Regitze Sophie Vind – enke efter Vilhelm Gyldenkrone, den første baron på Vilhelmsborg – tilknyttet Mårslet.

Efter mange forhandlinger blev kirkeskibet godkendt til ophængning i kirken, og pinsedag, den 7. juni 1987, blev det på højtidelig vis ført ind i kirken, hvor det fik sin plads ophængt midt i kirkerummet.

Kalkmalerierne

Da Mårslet kirke for nogle år siden skulle kalkes indvendig, viste det sig, at de gamle kalklag var løsnet så meget fra murværket, at det var nødvendigt at fjerne dem. Da man nåede ind til det allerførste kalklag, viste det sig til alles overraskelse, at kirkerummet var fyldt med kalkmalerier. Alle hvælvrubber og gjordbuer var bemalede. På billedet ses, hvordan hvælpillen på nordvæggen overfor prædikestolen så ud. Gjordbuen var bemalet med skaktavlmønster, og på ribberne sås et sparremønster – begge malet med skiftevis rød og sort farve. På hvælvkappen langs ribberne og på skjoldbuerne var der med rødt malet en bort med krydsende buer – et mønster, der også er kendt fra mange kirker på Århusegnen. Dette mønster med buerne daterer udsmykningen til at være udført kort før år 1500 – altså samtidig med bygningen af hvælvene.

På det lille billede ses udsmykningen på et krydshvælv – en vase malet i sort med rødmaledede grene samt noget af en lilje.

Efter at kalkmalerierne var affotograferet, valgte menighedsrådet igen at lade dem kalke over.

